

Cổ Học Tinh Hoa

1. Ba con rận kiện nhau

Ba con rận hút máu một con lợn, tranh nhau ăn, đem nhau đi kiện Một con rận khác gặp, hỏi: "Ba anh kiện nhau về việc gì thế"

Ba con rận đáp: "Chúng tôi kiện nhau, vì tranh nhau một chỗ đất màu mỡ".

Con rận kia nói: "Tôi tưởng các anh chẳng nên tranh lẫn nhau thế làm gì. Các anh chỉ nên lo đến con dao của người đồ tể giết lợn, ngọn lửa của bó rơm thui lợn mà thôi".

Ba con rận nghe ra, biết là đại, thôi không đi kiện nữa, cùng nhau quần tụ, làm ăn với nhau, dù no, dù đói, cũng không bỏ nhau. Con lợn thành ra mỗi ngày một gầy, người ta không làm thịt, cứ để nuôi, ba con rận nhờ thế mà no đủ mại

(Hàn Phi Tử)

Giải nghĩa:

Đồ tể: Người làm thịt các giống vật để bán
Quần tụ: Quây quần ăn ở bao bọc lấy nhau.

Lời bàn:

Nhân dân một xứ mà cứ tranh giành lẫn nhau cái lợi trước mắt, không nghĩ gì đến cái việc lâu dài cho cả toàn thể, thì trí khôn thật không bằng mấy con rận nói trong truyện này.

Tranh nhau, cãi nhau, đánh nhau, kiện nhau, thì oan oan tương kết, lợi chẳng thấy đâu, chỉ thấy hại, hại cho mình lại hại cho cả đàn, cả lũ nữa. Sao không biết: Sâu đục cây, cây đổ thì sâu cũng chẳng còn; trùng hại vật, vật chết thì trùng cũng hết kiếp.

2. Đánh dấu thuyền tìm gương

Có người nước Sở đi dò qua sông. Khi ngồi dò, vô ý đánh rơi thanh gương xuống sông. Anh ta vội vàng đánh dấu vào mạn thuyền, nói rằng: "Gương ta rơi ở chỗ này đây"

Lúc thuyền đỗ vào bến, anh ta cứ theo chỗ đánh dấu, lặn xuống nước tìm gương. Thuyền đã đi đến bến, chớ gương rơi đâu thì vẫn ở đấy, có theo thuyền mà đi đâu. Tìm gương như thế, chẳng khờ dại lắm ư!

(Lã Thị Xuân Thu)

Giải nghĩa:

Sở: Một nước lớn thời Xuân Thu ở vào vùng Hồ Bắc, Hồ Nam bây giờ.

Thanh gương: Tục xưa người ta đi đâu hay đeo theo gương để thủ thân mà lại giữ lễ nữa.

Lã Thị Xuân Thu: Sách của Lã Bất Vi làm. Lã Bất Vi người đời nhà Tần thời Chiến quốc, trước là lái buôn to, sau làm tướng, chính là cha đẻ Tần Thủy Hoàng Khi làm quyển "Lã Thị Xuân Thu" xong, Bất Vi treo ở cửa Hàm Dương, nói rằng: "Ai bớt được, hay thêm được một chữ, thì thưởng cho ngàn vàng"

Lời bàn:

Thanh gươm rơi xuống sông, thì ở ngay chỗ rơi. Nếu muốn tìm thấy gươm, tất phải lặn ngay xuống chỗ rơi mà tìm. Chớ sao lại đánh dấu vào thuyền, đợi đến khi thuyền đỗ vào bến mới lặn xuống tìm. Người tìm gươm này có khác nào như người đánh đàn sắt đem gán cả ngựa lại, tưởng ngựa không đi dịch được là các âm vận tự nhiên điều hoà được đúng! Than ôi! người cố chấp bất thông, chỉ câu nệ biết giờ chặt một cái đã nằm chặt trong tay, chớ không hiểu nghĩa chữ "thời" là gì.

3. Bày Cô Vợ Lẻ

Ông Phật Ấn là bạn thân của ông Tô Đông Pha, khi trò chuyện, hai ông thường bỡn nhau.

Đông Pha có bảy người thiếp.

Một hôm, Phật Ấn đùa bảo Đông Pha rằng:

"Sao mà bác lấy nhiều thiếp thế? Bác có chịu bằng lòng tặng tôi được cô thiếp thứ bảy không?".

Đông Pha cười nói: "Sao lại không được?".

Rồi Đông Pha về nhà đem chuyện nói với người thiếp.

Người thiếp thưa: "Đó là câu chuyện nói đùa nhau chứ gì".

Đông Pha nói: "Ta đã hứa rằng cho, thì không nên sai lời. Bây giờ nàng cứ đi xem ra thế nào".

Chập tối, Đông Pha cho xe đưa người thiếp đến.

Phật Ấn đón người thiếp cho vào nằm trong buồng, rồi bỏ màn xuống. Trong buồng đã đặt sẵn bảy cái hỏa lò, cái nào cũng đầy than đỏ rực. Ông bước qua từng cái một, bước qua hết một lượt rồi lại bước lại, cứ thế suốt đêm. Đến sáng ông cho xe đưa người thiếp về.

Người thiếp về kể lại đầu đuôi câu chuyện. Đông Pha chợt nghĩ ra nói rằng:

"Bảy cái hỏa lò là chỉ vào bảy người thiếp của ta, giống như bảy cái hang lửa. Ông làm ra như thế, là ông có ý bảo ông đã vượt ra được ngoài sắc dục, còn ta thì lại sa ngã đắm đuối vào đấy. Ông này có ý muốn làm cho ta tỉnh ngộ chăng".

Dục Hải Tư Hàng

Lời bàn: Đông Pha là một bậc tài học phong lưu, Phật Ấn là một nhà tu hành đặc đạo. Người phong lưu thì chỉ cốt đời người cho sung sướng là thỏa lòng, nhà tu hành thì chỉ cốt trí tuệ cho cao minh là mãn nguyện. Cứ bình tĩnh mà nói, thì ai là người chả thích phong lưu. Nhưng có biết đâu, "**Phong lưu là cạm trên đời, Hồng nhan đánh bả con người tài hoa**". Bao nhiêu thị dục thường hại cho người ta hết cả. Xưa nay kể sao cho xiết được những kẻ vì thị dục, mà mất hết cả tính thiêng liêng mẫu nhiệm, mà hỏng hết cả phẩm giá thanh danh. **Trong các món thị dục thì sắc dục có phần tệ nhất.**

Phật Ấn đây thật có ý thương, có lòng yêu Đông Pha lắm. Chơi với anh em mà bày trò ra như thế để khuyên anh em, cũng là một cách thuyết pháp thực tế mà cảm hóa được người ta sâu xa vậy.